

Marin Groothengel

VAN STUDENT TOT LEESBEVORDERAAR

Nederlandse kinderen zijn gemiddeld goede lezers. Resultaten van internationale onderzoeken zoals PIRLS 2011 laten zien dat kinderen in Nederland ruim boven het internationale gemiddelde scoren. Nederland scoort bijvoorbeeld boven Duitsland, Frankrijk, België en Zweden. Toch is er de afgelopen jaren een licht dalende trend te zien in de leesprestaties van Nederlandse basisschoolleerlingen. Ook hebben basisschoolleerlingen in Nederland in vergelijking met kinderen uit andere landen weinig plezier in lezen. Terwijl leerlingen die lezen leuk vinden, sneller een boek pakken en daardoor ook vaak beter lezen (Meelissen et al., 2012).

Genoeg redenen om de leesprestaties en het leesplezier bij basisschoolleerlingen te stimuleren. Voor de leraar is daarbij een belangrijke rol weggelegd. Uit onderzoek van onder andere McKool en Gespass (2009) weten we dat het gedrag en de houding van de leraar ten opzichte van lezen, invloed kunnen hebben op de leesprestaties en leesmotivatie van leerlingen. Leraren die veel kennis over kinderboeken hebben en zelf enthousiaste lezers zijn, fungeren als een rolmodel voor leerlingen, praten vaker over boeken in de klas en laten leerlingen vaker lezen. Daarnaast zijn leraren met veel kennis van kinderboeken beter in staat om geschikte boeken aan te raden. Vooral voor kinderen die opgroeien zonder stimulerende leesomgeving thuis is dit heel belangrijk.

VAN DOELSTELLING NAAR ONDERZOEK

Eén van de doelen van KPZ is om studenten op te leiden tot enthousiaste lezers met veel kennis van

kinderboeken, zodat deze studenten, als ze later voor de klas staan, hun eigen leerlingen kunnen motiveren om te lezen. Maar hoe kan KPZ studenten opleiden tot goede leesbevorderaars? Om deze vraag te beantwoorden is er een onderzoek uitgevoerd waarin de stand van zaken op KPZ in kaart werd gebracht. Dit onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat is de leesattitude van studenten op KPZ?
- Hoeveel kinderliteratuur lezen studenten op KPZ in hun vrije tijd?
- Hoeveel kennis van kinderboeken hebben studenten op KPZ?

Vervolgens is tijdens het onderzoek naar factoren gezocht die samenhangen met het leesgedrag, de leesattitude en kennis van kinderboeken bij de pabo-studenten. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kan KPZ bepalen welke stappen er genomen

moeten worden om studenten op te leiden tot leesbevorderende leraren. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van data die begin 2014 verzameld is met behulp van een vragenlijst. Deze vragenlijst werd ingevuld door 347 voltijd pabostudenten op KPZ.

LEESATTITUDE

Als eerste is de leesattitude van de studenten op KPZ in kaart gebracht. De leesattitude van de studenten is gemeten door studenten te laten kiezen tussen stellingen, zoals 'ik vind lezen vervelend' en 'ik vind lezen leuk' of 'ik vind lezen nutteloos' en 'ik vind lezen nuttig' (semantische differentiaal op een vijf-puntsschaal). Gelukkig waren bijna alle studenten die deelnamen aan het onderzoek enthousiast over lezen en vinden ze lezen ook nuttig. Maar 1% van de studenten die deelnamen aan het onderzoek heeft gemiddeld een negatieve leesattitude. Deze uitkomsten komen overeen met onderzoeken naar de leesattitude van pabostudenten in andere landen. Ook in deze onderzoeken blijken studenten over een positieve leesattitude te beschikken (Nathanson, Pruslow & Levitt, 2008).

LEESFREQUENTIE VAN KINDERLITERATUUR

Vervolgens is gekeken naar de leesfrequentie van kinderliteratuur bij de studenten. Uit het onderzoek komt naar voren dat de studenten in hun vrije tijd nauwelijks kinderboeken lezen. Eén van de vragen die studenten tijdens het onderzoek moest beantwoorden was: Wanneer heb je voor het laatst in het afgelopen halfjaar een kinderboek uitgelezen in je vrije tijd? Bij deze vraag gaf 50% van de studenten aan dat het minstens zes maanden geleden is, sinds ze in hun vrije tijd een kinderboek hadden uitgelezen, 38% had de afgelopen maand een kinderboek gelezen, 11% had de voorgaande week een kinderboek gelezen. Jeugd- en kinderromans en informatieve boeken voor kinderen worden door de studenten vaker gelezen dan kinderpoëzie. Er zijn maar een paar studenten die dit genre in hun vrije tijd lezen.

Lezen studenten in de zomervakantie meer kinderboeken? Uit dit onderzoek komt dit niet naar voren. 64% van de studenten geeft aan geen leesboeken voor kinderen te hebben gelezen in de zomervakantie, 29% van de studenten leest in de zomervakantie één tot twee boeken, 10% van de studenten geeft aan meer kinderboeken te hebben gelezen. De situatie lijkt nauwelijks te verschillen met de situatie beschreven bij vergelijkbare onderzoeken naar het leesgedrag van pabostudenten in andere landen. Onderzoekers zoals Pearce (2015) en

Granado (2014) rapporteren ook dat pabostudenten weinig kinderboeken lezen.

KENNIS VAN KINDERBOEKEN

Ook de kennis van kinderboeken onder pabostudenten is onderzocht. Studenten werd gevraagd om in twee minuten zoveel mogelijk titels en auteurs van kinderboeken te noemen. Hier komen interessante resultaten uit naar voren. Studenten blijken vooral titels en auteurs op te schrijven die ze zich waarschijnlijk weten te herinneren uit hun eigen jeugd. De meest genoemde titels zijn *Hoe overleef ik*, *Spijt* en *Jip en Janneke*. De meest genoemde auteurs: Carry Slee, Annie M.G. Schmidt en Paul van Loon. Meer dan 80% van de studenten noemt bijvoorbeeld Carry Slee. Nieuwere auteurs en titels van recent verschenen kinderboeken worden veel minder genoemd. Ook recente winnaars van Gouden of Zilveren Griffels worden niet vaak opgeschreven. Simon van der Geest wordt in deze categorie het vaakst genoemd (achttien keer). Andere onderzoeken naar de kennis van kinderboeken bij pabostudenten zijn niet gevonden. Carpenter (1997) en Cremin et al. (2008) constateerden dat de kennis van kinderboeken bij leraren ook vaak op oudere titels uit hun eigen jeugd is gebaseerd.

Top 10 meest genoemde titels/series		Aantal keer opgeschreven
1	Hoe overleef ik	111
2	Spijt	88
3	Jip en Janneke	87
4	Meester Jaap	67
5	Mees Kees	66
6	Dolfje Weerwolfje	58
7	Afblijven	48
8	Achtste groepers huilen niet	48
9	Pluk van de Petteflet	45
10	Kikker	39

BELANGRIJKE FACTOREN

Uit voorgaande resultaten is naar voren gekomen dat er niet vanuit kan worden gegaan dat alle pabostudenten enthousiaste lezers zijn en veel kennis van kinderboeken hebben. Maar hoe komt het dat bijvoorbeeld de ene

Top 10 meest genoemde auteurs	Aantal keer opgeschreven
1 Carry Slee	280
2 Annie M. G. Schmidt	161
3 Paul van Loon	145
4 Francine Oomen	124
5 Jacques Vriens	108
6 Roald Dahl	71
7 Dick Bruna	40
8 J. K. Rowling	39
9 Thea Beckman	31
10 Simon van der Geest	18

student veel leest en de andere nauwelijks? In het onderzoek op KPZ is gekeken welke factoren samenhangen met de leesfrequentie, leesattitude en kennis van kinderboeken. Hiervoor is gebruik gemaakt van meervoudige regressieanalyses.

Er zijn in het onderzoek verschillende factoren gevonden die samenhangen met leesattitude. De meeste factoren zijn door de pabo lastig te veranderen. Denk hierbij aan de leesbeleving in het verleden en het leesklimaat thuis. Studenten die bijvoorbeeld vroeger vaak voorgelezen werden, met hun ouders de bibliotheek bezochten en op de basisschool veel boeken lazen, hebben een positievere houding ontwikkeld ten opzichte van lezen, dan de studenten die dit niet hebben ervaren. Toch hangt de leesattitude van studenten niet alleen maar samen met factoren die niet te beïnvloeden zijn. Wanneer docenten Nederlands op de pabo regelmatig aandacht aan boeken en lezen besteden in de les, beschikken studenten ook vaker over een hogere leesattitude.

Leesfrequentie van kinderliteratuur bij pabostudenten hangt sterk samen met de leesfrequentie van volwassenliteratuur. Enthousiaste lezers van volwassenliteratuur lezen ook vaker kinderboeken. Dit is een factor waar de pabo lastig op in kan spelen. Daarnaast blijkt het gedrag van de mentor van de stageschool samen te hangen met het leesgedrag van de student. Wanneer een mentor vaak over boeken praat, zelf veel leest, boeken aanraadt aan de student en in de klas actief bezig is met leesbevordering, leest de student zelf ook meer kinderboeken.

Kennis van kinderboeken hangt vooral samen met de leesbeleving van studenten in het verleden. Studenten die op de basisschool en de middelbare school echte lezers waren, hebben over het algemeen meer kennis van kinderboeken. Niet zo gek als je bedenkt dat studenten vooral kennis hebben van oude titels en op de pabo niet zoveel kinderboeken lezen. Gelukkig zien we wel terug dat studenten naar mate ze langer op KPZ studeren, steeds meer kennis van kinderboeken op doen.

PRAKTISCHE AANBEVELINGEN VOOR STAGESCHOLEN EN DE KPZ

De conclusies uit het onderzoek kunnen gebruikt worden om de leesfrequentie, leesattitude en kennis van kinderboeken bij de studenten op KPZ te verbeteren.

De stageschool kan hierbij een belangrijke rol spelen. Studenten hebben behoefte aan een mentor die inspireert. Een mentor die studenten goede kinderliteratuur aanbeveelt, kan studenten aan het lezen krijgen. Daarnaast is de stageklas de plek waar studenten kunnen leren hoe belangrijk kinderliteratuur kan zijn. Studenten ervaren in de stageklas hoe boeken gebruikt kunnen worden in de les en hoe kinderen op verschillende boeken reageren. Dit kan studenten inspireren om zelf de kinderliteratuur in te duiken. Ook KPZ kan aan de slag. Het leesklimaat, gecreëerd door docenten Nederlands, op de pabo is volgens het onderzoek gerelateerd aan de leesattitude van de studenten. Dit lijkt goed nieuws! Het zou interessant zijn om op KPZ verder onderzoek te doen naar specifieke activiteiten of eigenschappen van de docenten die een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een

positieve leesattitude. Op deze manier kunnen we samen studenten opleiden tot effectieve enthousiaste leesbevorderaars.

MEER LEZEN
Meer weten over dit onderzoek? De volledige master-scriptie is te downloaden via www.hbo-kennisbank.nl. Marin Groothengel studeerde in juli 2016 met dit onderzoek af bij de master Educational Science and Technology aan de Universiteit Twente.

Groothengel, M. C. (2016). *Pre-service teachers as engaged readers of children's literature: is it fiction?*

LITERATUUR
Carpenter, M.G. (1997). *Preservice teachers as readers*. Unpublished doctoral dissertation, University of Arizona, Tucson, AZ.
Cremin, T., Mottram, M., Bearne, E. & Goodwin, P. (2008). Exploring teachers' knowledge of children's literature. *Cambridge Journal of Education*, 38(4), 449-464.

Granado, C. (2014). *Teachers as readers: a study of the reading habits of future teachers / El docente como lector: estudio de los hábitos lectores de futuros docentes. Cultura Y Educación*, 26(1), 44-70. Doi:10.1080/11356405.2014.908666.
McKool, S. S. & Gespass, S. (2009). Does Johnny's Reading Teacher Love to Read? How Teachers' Personal Reading Habits Affect Instructional Practices. *Literacy Research and Instruction*, 48(3), 264-276. doi:10.1080/19388070802443700
Meelissen, M.R.M, Netten, A., Drent, M., Punter, R.A., Droop, M. & Verhoeven, L. (2012) *PIRLS- en TIMSS-2011. Trends in leerprestaties in Lezen, Rekenen en Natuuronderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Enschede: Universiteit Twente.
Nathanson, S., Pruslow, J. & Levitt, R. (2008). The reading habits and literacy attitudes of inservice and prospective teachers. *Journal of Teacher Education* 59 (4), 313-21.
Pearce, D.L. (2015). *Prediction of preservice teachers' knowledge and reading of children's literature within a teacher preparation program*. Texas A&M University-Corpus Christi.